

ОЦІНКА ЧИ БАЛИ : АНАЛІЗ ДОСВІДУ

Зміна способу оцінювання студентів створила певні можливості робити це краще, усунути упереджений підхід до оцінювання знань студентів, заохочувати їх до регулярної та системної навчальної діяльності. Хоча, викладачі зіткнулися і з деякими проблемами, вирішення яких потребує ґрунтовного організаційно-методичного забезпечення навчального процесу. Ця стаття має на меті розкрити переваги оцінювання студентів за рейтинговою системою, розглянути основні особливості розподілу балів, які роблять її застосування ефективною, та дати деякі практичні поради.

Ключові слова: оцінювання, бали, рейтингова система, переваги.

З 2005 року, коли Україна приєдналась до Болонського процесу, в українських вишах впроваджується перехід з системи 5-бального оцінювання, на яке головним чином впливав іспит, до рейтингової системи, що дає можливість студентові накопичувати бали протягом усього семестру, які наприкінці підсумовуються, і таким чином визначається рівень його успішності. Цей процес виявився небезболісним для багатьох викладачів. Як зауважує Я. Зубченко, деякі ще й досі користуються 5-бальною системою, а для офіційної документації переводять оцінки у болонські 100 балів за певними коефіцієнтами [3]. Причина криється в тому, напевно, що зміна системи оцінювання надійшла до вишів директивно, без обговорення того, а що ж змінюється по суті і як це може покращити процес навчання, в чому наші викладачі, без сумніву, зацікавлені.

Які саме проблеми створює рейтингова система для викладача? По-перше, необхідно заздалегідь прорахувати, як оцінити кожен вид роботи так, щоб наприкінці семестру отримати саме 100 балів, а не, скажімо, 120, з одного

боку, і щоб отримані бали відповідали реальному рівневі знань студента, з іншого. Тобто, необхідно створити ґрунтовне організаційно-методичне забезпечення всього навчального процесу. По-друге, заздалегідь прорахована схема значною мірою позбавляє викладача маневру, оскільки стає проблематичним додати або зняти тест, збільшити його або зменшити. За старої системи легше було адаптувати навчальний процес до рівня студентів або непередбачуваних обставин. Крім того, самостійна робота, яка раніше вважалася другорядною, стає рівноправним компонентом навчального процесу. Багато студентів зараз зацікавлені в працевлаштуванні під час навчання у виші і через це пропускають заняття, що за нової системи не дає їм змоги набрати необхідну кількість балів протягом семестру. В результаті, ми або втрачаємо цих студентів, або викладачі змушені розробляти завдання для дистанційного навчання, що потребує неабиякого володіння комп'ютерними технологіями.

Ця стаття має на меті узагальнити досвід оцінювання студентів за рейтинговою системою, розкрити її переваги та звернути увагу на деякі особливості розподілу балів.

Зміна способу оцінювання студентів, безумовно створила сприятливі умови для оптимізації цієї роботи. Перш за все, оцінювання кожного кроку студента, а не лише контрольної роботи в кінці опрацювання теми, є більш точним. Оскільки фінальна оцінка складається з великої кількості поточних, то мінімізується можливість помилки, або випадковості. Крім того, не потрібно усереднювати результат до певної оцінки за п'яти-бальною чи дванадцяти-бальною системою. Викладач може поставити саме стільки балів, скільки студент заробив, з десятима і навіть сотими бала за потреби. Це, насправді, значно спрощує роботу викладача.

По-друге, є можливість прописати чіткі критерії оцінки, й закріпити за кожним певну кількість балів. Це виключає суб'єктивність у оцінюванні результату роботи. Крім того, з'являється можливість оцінити не лише загальний рівень сформованості навичок на момент контролю, а й реальний прогрес студента. Наприклад, якщо виокремити частину балів для оцінки того, як студент оволодів поточним навчальним матеріалом, залишивши іншу

частину для оцінки загального володіння мовою, то слабкий, але старанний студент, відчує позитивні зрушення.

Розподіл балів між різними формами роботи дозволяє врахувати їх важливість, складність та ступінь самостійності студента. Збільшуючи кількість балів за певні завдання, у викладача є можливість додавати ваги у загальній оцінці тим завданням, які потребують від студента продукції, або є комплексними контрольними роботами. При правильному розподілі балів їх сума в кінці семестру буде відображати не тільки обсяг виконаної роботи, але й якість сформованих навичок. Викладач може бути впевненим, що навчальний процес організований правильно, якщо загальний бал студента майже співпадає з процентом якості його фінальної контрольної роботи або відповіді на екзамені.

Водночас викладач отримав інструмент впливу на студента і може стимулювати ті дії, які вважає важливими для досягнення успішного результату. Наприклад, можна виділити безумовні бали за присутність на занятті, або наявність конспектів. Вони не оцінюють якості знань, але стимулюють щоденну рутинну роботу студента, яка неодмінно позначиться на якості в підсумку. Крім того, є можливість підтримати бонусом студента, який допомагає навчатись тим, хто є менш успішним. Взаємодопомога не лише покращує знання того, кому допомагають, але й значно поглиблює знання того, хто намагається навчати інших. З іншого боку, викладач може зняти певну кількість балів за спізнення або інші порушення дисципліни. Необхідність виконати всі заплановані завдання створює проблеми для тих студентів, які схильні недопрацьовувати, пропускати заняття. За такої системи студент не може отримати високого балу, не пройшовши повного курсу навчання.

Певною проблемою є те, що отримуючи певну кількість балів, студенту не завжди є очевидною якісна оцінка його роботи. Полторацька В.В., Каданер О.В. звертають увагу на суттєве значення психологічної ролі оцінки, оскільки вона виконує дві основні функції: стимулювальну і орієнтувальну [2]. Деякі студенти виявляються дезорієнтованими тим, що бали додаються. Вони намагаються насамперед набрати бажану кількість балів, а не глибоко засвоїти

навчальний матеріал. Для усвідомлення якісної оцінки необхідно поррахувати, який процент складають отримані бали відносно їх максимально можливої кількості, відведеної на цю роботу. Наприклад, якщо студент отримав 1,6 з 2 балів, то це складає 80%, тобто «С». Слід пояснити студентам, що, незважаючи на те, що бали складаються, написавши дві роботи на 50%, вони не отримують 100% у сумі, а якісно це будуть ті ж самі 50%, тобто «незадовільно».

Розподіляючи бали, викладач має забезпечити можливість кожному студенту отримати максимальну їх кількість. Наприклад, якщо виділені бали за домашню роботу, то необхідно перевірити домашню роботу кожного студента. Ситуація, коли бали отримують лише активні студенти, є несправедливою по відношенню до інших. Якщо опитати усно всіх не вдається, варто запропонувати міні-тест. Пропонуючи 10 балів студентам за семінарське заняття, викладач іноді ставить ці бали лише тим, хто встиг дати розгорнуту відповідь на запитання, і 5 балів тим, хто лише доповнював відповідь. Але 5 балів у цьому випадку – це 50%, що дорівнює оцінці «незадовільно». Для того, щоб уникнути таких проблем, варто прив'язати до дати проведення заняття лише ті бали, які всі студенти зможуть отримати, такі як: за присутність на занятті, за наявність конспекту, за міні-тест тощо. Бали ж для оцінювання роботи, яку всі студенти встигнуть виконати лише за декілька занять, необхідно виокремити і заповнювати цю колонку поступово.

Оцінюючи письмову роботу, зручно мати певну кількість елементів, які оцінюються. Наприклад, у диктанті, який загалом оцінюється у 5 балів, може бути 15 нових слів, кожне з яких оцінюється в 0,2 бали, а отже дати 3 бали в сумі. Але інші помилки в тексті не можуть оцінюватися так само, адже їх може виявитись більше, ніж на 2 бали, які залишились, а оцінка за роботу не може бути від'ємною. Тобто необхідно застосувати різні критерії для оцінки володіння поточним матеріалом, що вивчається, та загального рівня сформованості навичок. Найскладніше оцінити творчі роботи, в які неможливо закласти кількісний показник. Тим не менш, визначивши критерії, такі як відповідність темі, логічність висловлювання, повнота висвітлення теми тощо,

та розподіливши бали за кожним з них, викладач значно зменшує небезпеку припуститися помилки при оцінюванні, свідомої чи несвідомої [4].

Однією з основних особливостей традиційної системи контролю й оцінювання успішності навчання є перевага підсумкового контролю в оцінюванні. Як зазначає М. В. Артюшина, така система контролю неминуче ввійшла у суперечність із сучасними вимогами до освіти. Основний її недолік — слабка сприяння активній і систематичній роботі учнів. Все вирішує випадок — вдалий чи невдалий екзаменаційний білет, настрої викладача, наявність допоміжних джерел («шпаргалка»), самопочуття студента тощо. За умов рейтингової системи, підсумковий контроль складає близько 25-30%, а отже, зберігає за собою значний вплив на кінцевий результат, але можливість накопичувати більшу частину балів за аудиторну роботу та самостійну роботу зменшує стрес, з одного боку, а з іншого, стимулює студента до систематичного навчання, враховує його творчий потенціал та сформованість навичок, а не лише рівень засвоєних знань [1].

Отже, рейтингова система оцінювання студентів вимагає від викладача значних зусиль перед початком навчання, оскільки необхідно створити ґрунтовне організаційно-методичне забезпечення навчального процесу, але потім викладач отримує ефективний інструмент заохочення студента до систематичного навчання, оцінювання його знань, навичок і вмінь. При цьому значно зменшується загроза упередженого підходу до оцінювання, підсумковий результат стає прозорим та зрозумілим для обох сторін – студента та викладача.

Використані джерела

1. Артюшина М. В Психологія діяльності та навчальний менеджмент - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://posibniki.com.ua/post-modulno-reytingova-sistema-kontrolyu-y-ocinyuvannya-navchalnoio-diyalnosti>
2. Полторацька В.В., Каданер О.В. Контроль і оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах модульно-рейтингової системи навчання - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-03/09pvvrs1.pdf>

3. Ярослав Зубченко. Болонська система «по-українськи»: мімікрія, лінь та відверта маніпуляція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/education/bolonska_sistema_poukrai_nski_mimikriya_lin_ta_vidverta_manipulyatsiya/ Дата доступу: 03.10.2016.
4. Assessment criteria/ University of Technology Sydney [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uts.edu.au/research-and-teaching/learning-and-teaching/assessment/assessment-criteria
5. Performance Task PD with Jay McTighe How will we evaluate student performance on tasks? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blog.performancetask.com/how-will-we-evaluate-student-performance-on-tasks-part-6-946c82deee02>

Гайдай Н. М.

ОЦЕНКА ИЛИ БАЛЛЫ : АНАЛИЗ ОПЫТА

Смена способа оценивания студентов создала некоторые возможности делать это лучше, устранить предвзятый подход к оцениванию знаний студента, способствовать их регулярной и системной учебной деятельности. Хотя, преподаватели столкнулись и с определенными проблемами, решение которых требует основательного организационно-методического обеспечения учебного процесса. Цель этой статьи – раскрыть преимущества оценивания студентов по рейтинговой системе, и рассмотреть основные особенности распределения баллов, которые делают их использование эффективным, и дать некоторые практические советы.

Ключевые слова: *оценивание, баллы, рейтинговая система, преимущества.*

Haidai N. M.

MARKS OR POINTS : REFLECTION ON THE EXPERIENCE

Since 2005 when Ukraine joined the Bologna Process the assessment system has changed. An exam was formerly the crucial moment when students had to demonstrate the achievement of a learning outcome. Now students have to accumulate the points awarded for the learning activities, with the exam providing only a quarter of them. The whole range of written, oral and practical tests, projects and presentations are used to evaluate the learner's progress which makes it less subjective and stressful and encourages students to study properly and systematically during the term.

Some teachers are experiencing difficulties with the new system of assessment. They find it time-consuming and try to fake it. So the objective of the article is to reveal the advantages of the rating system and give some practical advice on how to benefit from it. The new system of assessment is a powerful tool for improving the learning process. Teachers can use it to influence the way students do the course motivating them to attend classes, make notes, work in teams and help those who are less successful. Assigning an appropriate amount of points for tasks requiring creativity we make them more important in the final score. By using a set of established criteria aligned with targeted outcomes, it is possible to fairly, and defensibly make a judgment-based evaluation of students' products and performances. Clearly defined performance criteria assist teachers in reducing subjective judgments [5].

On the other hand, it is teachers' responsibility to design effective ways of how to ascertain the achievement of the learning outcomes so the final scores of the students reflect their actual results. Scoring reliability is evident if the points awarded for the final tests or exams are relevant to the final score gained by the students.

So, the rating system of evaluating the student's success takes a lot of effort but it is worth it. It reduces the chance of teachers making a mistake or being subjective and the assessment becomes clear and transparent both for teachers and students.

Key words: *assessment, points, rating system, advantages*

Стаття надійшла до редакції 24.09.2017.